

М. О. Шамраєнко,

судовий експерт сектору № 1 (м. Пологи) відділу судової експертизи (м. Мелітополь)
Запорізького НДЕКЦ МВС України, м. Пологи, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9853-5884>, e-mail: maksim.shamraenko@gmail.com

В. А. Мусір,

старший судовий експерт сектору № 1 (м. Пологи) відділу судової експертизи (м. Мелітополь)
Запорізького НДЕКЦ МВС України, м. Пологи, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9011-1622>, e-mail: expvetal@gmail.com

ДОРІЖКА СЛІДІВ НІГ ТА ЇЇ КРИМІНАЛІСТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ

Анотація. Експертиза слідів ніг є актуальною і значущою для успішного розслідування та розкриття злочинів — з огляду на здобуту первинну (оперативну) і доказову інформацію. Найчастіше об'єктами її дослідження є сліди взуття, вилучені на місці події. Сліди ніг (взуття) людини відображають інформацію про різні обставини події, що сталася, а також характерні ознаки особи, яка їх залишила.

Ключові слова: сліди ніг, доріжка слідів, слідоутворювальний об'єкт.

Abstract. Traces of human feet throughout the development of criminalistics have been indispensable in the detection of criminal offenses, because their presence is detected at almost every inspection of the scene. Expertise of footprints is relevant and significant given the primary (operational) and evidence obtained for the successful investigation and detection of crimes. The main objects of her research are the traces of shoes removed at the scene. Footprints (shoes) of a person reflect information about the various circumstances of the event that occurred, as well as the characteristics of the person who left them. That is, obtaining data useful for the detection of the crime and the identification of the offender.

Keywords: footprints, path traces, trace-forming object.

Аннотация. Экспертиза следов ног актуальна и значима для успешного расследования и раскрытия преступлений — учитывая полученную первичную (оперативную) и доказательную информацию. В основном объектами её исследования становятся следы обуви, изъятые на месте происшествия. Следы ног (обуви) человека отражают информацию о различных обстоятельствах произошедшего, а также характерные признаки лица, их оставившего.

Ключевые слова: следы ног, дорожка следов, следообразующий объект.

Сліди ніг людини впродовж усього часу розвитку криміналістики посідали одне з чільних місць у розкритті кримінальних правопорушень, адже їх виявляють майже під час кожного огляду місця події. Сліди ніг і взуття — це відбитки морфологічних особливостей будови ніг, шкірного рельєфу або рельєфу підошви взуття, які виникають унаслідок різних рухів людини, пов'язаних із переміщенням її тіла у просторі. За цими слідами можна з'ясувати як обставини вчинення кримінального правопорушення, так і деякі особливості суб'єкта, який їх залишив, що є необхідним для визначення його особи.

Сліди ніг людини можна поділяти за різними загальними критеріями поділу слідів рук та інших трасологічних об'єктів, а також:

- за слідоутворювальним об'єктом (сліди взуття, сліди босих ніг, сліди ніг у шкарпетках (панчохах));
- за кількістю залишених слідів ніг (одиначний слід ноги, групові сліди, або доріжка слідів);
- за слідами босих ніг і взутих у шкарпетки (панчохи) ототожнюють людину, а за слідами взутих ніг — взуття, а вже за ним — людину;
- за механізмом утворення сліди ніг можуть бути об'ємними або поверхневими.

Доріжкою слідів називають безперервну низку слідів, залишених послідовно правою та лівою ногою. Довжина доріжки слідів може бути різною: чим вона довша, тим більше можливостей для визначення за нею ознак особи. Мінімальною (щодо можливості такого дослідження) вважають доріжку слідів завдовжки відповідно 7—8 кроків.

У доріжці слідів можна виокремити такі ознаки (елементи):

- лінія напрямку руху, яка вказує напрямок, у якому відбувається переміщення людини під час її ходи. Форму цієї лінії значною мірою зумовлено фізичним і психічним станом особи;
- лінія ходи є ламаною лінією, що з'єднує центри відбитків задніх зрізів слідів. За цією лінією відбувається переміщення центру ваги тіла під час ходи або бігу, про особливості цього переміщення свідчатиме її конфігурація;
- довжина кроку — це величина розмаху перенесеної вперед ноги. Визначають довжину кроку правої і лівої ноги; вона залежить від швидкості пересування людини, її зросту, віку, статі та інших характеристик;
- ширина розстановки ніг — це відстань, що визначає поперечне розміщення ніг людини під час ходи або бігу. На ширину розстановки ніг також можуть впливати вантаж, який несе особа, та її професія;
- кут розвороту стопи відображає положення стопи правої і лівої ніг у момент їх зіткнення зі слідосприймальною поверхнею. Кожній нозі властивий свій кут розвороту стопи. Він може бути: позитивним (носки стоп під час ходи повернуті назовні), нульовим (коли осьові лінії слідів стоп паралельні лінії напрямку руху) і негативним (носки стоп під час ходи повернені всередину). Кут розвороту стоп характеризує не тільки особливості ходи конкретної особи, а може свідчити про стать (у чоловіків він зазвичай більший, ніж у жінок), перенесені особою захворювання нижніх кінцівок [2].

Сукупність цих ознак дає змогу зробити припущення про окремі характерні ознаки особи, чим виокремити її

з-поміж підозрюваних осіб. Так, за названими вище ознаками, узятими в сукупності, можна приблизно виявити та проаналізувати інформацію за трьома напрямками щодо:

- 1) злочинця (стать, вік, зріст, професія, наявність спеціальної підготовки, функціональні особливості нижніх кінцівок, психічний і фізичний стан і т. ін.);
- 2) взуття (тип, модель, розмір, особливості підшви, відображені особливості експлуатації тощо);
- 3) механізму вчиненого злочину загалом або його частин (шляхи проникнення та відходу, напрямок пошуків, взаємодія з різними об'єктами, кількість людей і т. ін.).

Отже, доріжка слідів ніг містить додаткові ознаки для ідентифікації особи за особливостями ступні або взуття. Вивчення доріжки слідів на місці події дає змогу здобути відомості про механізм події, фізичні ознаки, стать, хворобливий або стомлений стан і патології ходи людини, яка залишила сліди.

Однак, як свідчить аналіз практики, іноді трапляється криміналістичне недооцінювання цих слідів. Водночас більшість вилучених слідів поодинокі. У деяких випадках є змога зафіксувати й дослідити доріжки слідів ніг (взуття), що має значно більшу інформативність, аніж окремі сліди. Спеціалісти-криміналісти, з огляду на ці обставини, необгрунтовано звужують коло своїх завдань у разі її виявлення: усю роботу обмежують переважно фіксуванням і вилученням окремих, найчіткіше виражених у ній слідів.

Увесь же комплекс ознак доріжки слідів ніг найчастіше не виявляють і не фіксують, тоді як на підставі цього комплексу ознак можна, з одного боку, значно звужити коло підозрюваних осіб, з іншого — скласти можливий «портрет» розшукуваного злочинця. Натомість найчастіше у протоколі огляду місця події висвітлюють лише окремі результати вимірювань доріжки слідів, за якими практично неможливо судити навіть приблизно про характерні ознаки особи, яка залишила доріжку слідів ніг (взуття). Через це втрачається можливість надати неоціненну допомогу у висуванні й перевірці оперативно-розшукових версій, розшуку злочинця за «гарячими слідами», плануванні невідкладних оперативно-розшукових заходів [1, с. 30].

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що доріжка слідів ніг (взуття) є недооціненою та значущою з погляду здобуття первинної й доказової інформації для успішного розкриття та розслідування злочинів. Фахівець має знати, що хода кожної людини — індивідуальна, тому кожна людина залишає свою доріжку слідів, яка відрізняється від доріжки слідів, залишеної іншою людиною.

Список використаних джерел

1. Кофанов А. В. Криміналістична техніка : навч. посіб. : у 2 кн. Кн. 2. Київ : КИІ, 2011. 352 с.
2. Мультимедійний підручник «Криміналістика» / Національна академія внутрішніх справ. URL: https://arm.naiu.kiev.ua/books/kriminalist/lections/lection_2.6.html (дата звернення: 18.02.2021).

К. А. Шаповал,

ад'юнкт Харківського національного університету внутрішніх справ, м. Харків, Україна,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1826-5261>, e-mail: katjshapoval@ukr.net

ДО ПИТАННЯ ПРИЗНАЧЕННЯ КОМПЛЕКСНОЇ ПСИХОЛОГО-ПСИХІАТРИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ВБИВСТВ, СКОЄНИХ УНАСЛІДОК ЗАСТОСУВАННЯ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

Анотація. Розглянуто можливості комплексної психолого-психіатричної експертизи під час розслідування вбивств, скоєних унаслідок застосування домашнього насильства.

Ключові слова: домашнє насильство, убивство, комплексна психолого-психіатрична експертиза.

Abstract. The abstract is dedicated to consideration of issues associated with possibilities of a multidisciplinary forensic psychological-psychiatric examination while investigation of murders committed in connection with domestic violence.

Keywords: domestic violence, murder, multidisciplinary forensic psychological-psychiatric examination.

Аннотация. Рассмотрены возможности комплексной психолого-психиатрической экспертизы при расследовании убийств, совершённых вследствие применения домашнего насилия.

Ключевые слова: домашнее насилие, убийство, комплексная психолого-психиатрическая экспертиза.

Кількість кримінальних правопорушень, скоєних у межах такого соціального інституту, як родина, повсякчас зростає. На це звертають увагу законодавці, про що свідчить доповнення Кримінального кодексу України (далі — *КК України*) ст. 126-1 «Домашнє насильство» [1],

прийняття Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» [2]. Найтяжчим і невідворотним результатом застосування домашнього насильства є смерть особи.

Під час розслідування вбивств, скоєних унаслідок застосування домашнього насильства, виникає необхідність у застосуванні спеціальних знань, передусім — у галузі медицини, психіатрії та психології.

У науковому та практичному середовищі постійно виникають дискусійні питання щодо особливостей призначення та проведення судових експертиз під час розслідування кримінальних проваджень. Так, значну роль для вирішення таких проблем відіграють наукові праці І. В. Пирого, М. Г. Щербаковського та ін. Проблемам судової психіатрії приділили свою увагу такі науковці, як В. Р. Ілейко, А. В. Каніщев, О. П. Олійник, О. В. Радзевілова, О. А. Ревенок та ін. Вони досліджували питання, пов'язані з особливостями проведення судово-психіатричної експертизи, комплексної судової психолого-психіатричної експертизи тощо. Особливості судово-психологічних експертиз розглянуто в наукових працях А. Г. Козлової, І. В. Озерського та ін. Окремі теоретичні аспекти психологічної експертизи щодо потерпілих у кримінальних провадженнях за фактом домашнього насильства розглядала М. Л. Михеєва.